

РЕЦЕНЗИЯ

по конкурс за получаване на академична длъжност „доцент“
на Бургаски свободен университет (БСУ)
в област на висшето образование “Социални, стопански и правни науки“,
професионално направление 3.2. Психология
(Обща психология - психология на личността),
обнародван в Държавен вестник бр.83/17.10.2017

Участник в конкурса: гл. ас. д-р Красимира Христова Минева

Рецензент: доц. д-р Йонка Стефанова Балтаджиева

1. Информация за конкурса

Настоящият конкурс е обявен за нуждите на Центъра за хуманитарни науки на БСУ. Изготвената заповед за обявяване на конкурса е съобразена с основните документи съгласно изискванията на ЗРАСР, ППЗРАСР и Правилника за условията и реда на предобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в Бургаския свободен университет.

По процедурата на конкурса няма нарушения.

Със заповед на Ректора на БСУ УМО 65 05.12.2017 съм включена като член на научното жури, а на неговото първо заседание от 21 декември 2017 съм определена за председател на научното жури и рецензент по конкурса. В конкурса участва един кандидат – гл. ас. д-р Красимира Христова Минева, преподавател към Центъра по хуманитарни науки на БСУ.

2. Информация за кандидата

Почти целият професионален път на Красимира Минева преминава в Бургаския свободен университет. След спечелен конкурс, тя започва работа в БСУ като асистент по психология през 1999 г. Единадесет години по-късно тя става главен асистент (2010), каквато длъжност заема и до днес.

Тя е дипломиран психолог, магистър от СУ „Св. Кл. Охридски“, където преминава обучение в сп. Психология (1991-1996 г.). Има придобита педагогическа правоспособност и е повишила квалификационната си компетентност чрез две

специализации – по социална психология и по клинична и консултативна психология. Професионалният път на кандидата започва през 1997 г. във Военна поликлиника, гр. Бургас като психолог консултант в сферата на медицинското обслужване.

През 2015г. тя придобива докторска степен в БАН, Департамент по психология, Институт за изследване на населението и човека. Темата на дисертацията е *Личностна типология на зависимите от психоактивни вещества на метадоново лечение*, докторска програма „Обща психология (психология на личността)” с научен ръководител доц. д-р М. Бакрачева.

Професионалното развитие на гл. ас. д-р Красимира Минева е свързано изцяло с психологията като наука и практика – практикуващ психолог, фамилен консултант, преподавател по цикъл дисциплини от сферата на психологията, консултант по проекти, които са ориентирани към психологично консултиране и социално помагане. Прави впечатление, че това развитие е насочено към конкретна област, главно към консултантска и научно-изследователска работа с хора с личностни проблеми и дефицити. Това проличава и в тематичните области на нейната научна продукция (представени са общо 36 заглавия на научни публикации за периода 2000-2017 г.). Придобитият научен и практически опит гл.ас. д-р Кр. Минева пренася и в преподавателската си работа със студентите. Тя е член на професионалната организация на психолозите в България – Дружество на психолозите в България.

Не може да не се отчете активността на д-р Минева в разработването, реализирането и ръководството на национални и международни проекти (описано е участие в 15 проекта).

В творческата си автобиография кандидатът посочва, че притежава допълнителни умения като: добри комуникационни умения, придобити чрез опита като преподавател, обучител и консултант; лидерски умения, развити чрез опита като координатор на проект “Създаване на информационно - консултативен център за психично здраве”, СНЦ ЦЕПСИТ-Бургас, Финансов механизъм на Европейското икономическо пространство, 2009-2010; добри умения за разработване и реализация на проектни предложения; добри обучителни и презентационни умения; добро владение на офис пакет (програма за обработка на текст, електронна таблица, програма на презентации).

Макар и утвърден преподавател в ЦХН на БСУ д-р Минева продължава личностното си и професионално израстване като се включва в допълнителни квалификационни обучения в БСУ и извън него:

- **2016** "By Learning You Will Teach, By Teaching You Will Learn", Burgas Free University, България, Тема: Висше образование;
- **2016** "By Learning You Will Teach, By Teaching You Will Learn", "V.M. Craiu" High school, Belcesti, Тема: Професионално образование;
- Курс по английски език;
- Уъркшоп „Социално- педагогическа психология”;
- Уъркшоп „Социално- психологически тренинг по реторика, водене на дискусия и общуване”;
- Извънаудиторни форми на заетост за студенти, обвързани със системата за трансфер и натрупване на кредити”;
- Технологии на оценяване на резултатите от обучението на студентите и др.

Считам че богатият личен, професионален, преподавателски и научен опит прави гл. ас. Красимира Минева достоен кандидат по обявения конкурс за доцент.

3. Общо описание на представената за рецензиране научна продукция

Научната продукция на кандидата за „доцент" представена за рецензиране включва:

- една самостоятелна монография (№1от списъка на публикациите) в общ обем от 135 стр.;
- две студии (номера 2,3 от списъка) в обем от 20 стр.;
- тринадесет научни статии (номера 4-16 от списъка) в обем от 131 стр.;
- шест научни доклада (номера от 17-22 от списъка) в обем от 38 стр.;
- един учебник – (номер 23 от списъка) 135 стр., две учебни помагала (номера 24 и 25 от списъка, в съавторство) – 65 стр., с общ обем на авторския текст от 200 стр.

Рецензираните трудове са в общ обем 524 страници, от тях 324 страници са научни публикации.

Прегледът на научната продукция на кандидата за „доцент" ми позволява да направя следните общи изводи:

- представената за рецензиране научна продукция обхваща всички компоненти на структурата на научните публикации, като нейният обем отговаря и на допълнителните количествени изисквания на ЦХН към БСУ;

- по своята насоченост и съдържание публикациите съответстват на обявения конкурс. Те са посветени на актуални и значими за психологичната теория и практика проблеми на личността;

Високото качество на научните трудове на кандидата се потвърждава от следните факти:

3.1. Актуалност на научните търсения и обвързаност с потребностите на средата.

Съвременното общество е изпълнено с противоречия и динамика, които изправят човека пред сложни избори и са предизвикателство за неговото личностно израстване. Предложеният монографичен труд, както и предшестващите го научни публикации (публикации от списъка 1,2,3,4,5) са свързани с идентифициране на някои значими личностни особености в психичното развитие на юноши и млади хора. Обобщенията и констатациите в тях се отнасят до развитието на автономността във времето и под въздействието на различни личностни фактори. Психологичната практика и консултиране се обогатяват с по-задълбочено обяснение на индивидуалните различия и вариациите в автономното функциониране и психосоциалната зрялост на личността. Силното разпространение на зависимостите по целия свят превръща в ключов приоритет търсенето и намирането на нови начини за тяхната превенция и лечение. Голяма част от научната продукция на гл. ас. д-р К. Минева е ориентирана в тази посока – тя очертава в теоретичен план, изследва експериментално и разработва терапевтични подходи и интервенции за диагностика и лечение на зависими от психоактивни вещества (публикации от списъка 8, 9, 12,13,14,17,18).

3.2. Аналитичност, критичност и обобщеност на представените в публикациите съвременни психологически теории и възгледи, свързани с функционирането на личността в норма и патология. Особено силно тази особеност на научното мислене на д-р Минева проличава в монографичния труд. Последователно са изложени основните дефиниции, теории и възгледи за автономността: организмично-зрелостни; свързани с интеграцията и мотивацията на личността; автономността като самоуправление или като отделяне; автономност и индивидуалност; възгледите на Ж. Пиаже, А. Бандура и А. Бек за развитието на капацитета за преднамерена и целенасочена активност на личността, влиянието на потребностно-мотивационната сфера, ценностната система и компетентността върху постигането на автономия през жизнения цикъл на човека, структурните характеристики на Аз- концепцията и самооценката.

3.3. Иновативност в диагностиката на анализираната проблематика.

Експерименталните проучвания в представената монография са реализирани с нови за българската изследователска практика психологически инструменти (скали и въпросници). Авторката е открила, превела и апробирала тези инструменти за целите на своите проучвания, като коректно е посочила коефициентите на вътрешната консистентност и информативност и ги е сравнила с тези на създателите им - Скала за измерване на автономността на Уъртингтън (Worthington Autonomy Scale, Anderson et al., 1994), Скала за измерване яснотата на Аз-концепцията (Self-concept clarity scale, Campbell et al., 1996), **Въпросник за измерване удовлетвореността на потребностите** на Д. Лестър (Lester, 1990), Скала «**Власт и компетентност**» от самооценъчния клиничен *Въпросник за оценка на Его-функциите* (EFA - Ego Function Assessment (Bellak, & Goldsmith, 1984), Скала за измерване на Аз-ефективността (Selfefficacy scale (SES); Mark Sherer, James E. Maddux, Blaise Mercandante, Steven Prentice Dunn, Beth Jacobs, Ronald W. Rogers) (Corcoran & Fischer, 2000). Те са подробно описани и в други публикации от представения списък (номера 2, 3 - Автономност и ценности, Автономност и интеграция на личността, номера 4, 5 - Влияние на потребностите, ценностните ориентации и възприятията за компетентност върху автономността на личността, Влияние на яснотата на Аз-образа върху автономността).

3.4. Експериментална обосновааност на изводите и заключенията. Напр. в трите глави на представената монография се изследват експериментално взаимни връзки между различни личностни свойства и автономното функциониране на личността. Направени са допускания за посоката и степента на тяхната свързаност. Изводите са логическо следствие от статистически обработените данни на резултатите от реални изследвания в реална среда. Прилагани са статистически методи, търсещи корелационни зависимости, статистически значими разлики между степенна на изразеност на изследваните променливи, вътрешна консистентност на използваните психологически инструменти.

4. Научни приноси

Гл. ас. д-р Минева подчертава в справката за научни приноси няколко важни според нея значими постижения с научен и приложен характер. Те са в следните области:

- автономността като личностна характеристика, определена чрез нейните детерминанти и концептуални модели (публикации № 1, 4 съгласно списъка с публикации по конкурса);

- личностните особености на зависимите от психоактивни вещества, прояви и типология (резултатите са представени в публикации № 1, 4, 8, 9, 13, 14 съгласно списъка с публикации по конкурса);
- идентичността и социалната адаптация на човека в съвременния глобализиращ се свят (публикации № 8, 10, 11, 19 съгласно списъка с публикации по конкурса);
- обобщени актуални тенденции в емпиричните психологични изследвания (публикации № 1, 2, 3, 12, 13 съгласно списъка с публикации по конкурса);
- психологически инструментариум (самооценъчни въпросници) за работа в български условия (публикации № 1, 4, 5, 8 съгласно списъка с публикации по конкурса).

5. Преподавателска работа

Гл.ас. д-р Кр. Минева изнася лекции и води упражнения по 6 учебни дисциплини, които са в научното направление на обявения конкурс за „доцент“. Тя е ръководител и на две летни практики, които са част от обучението на студентите от сп. Психология. Дисциплините са за специалности в Центъра по хуманитарни науки, в това число в ОКС Бакалавър – сп. Психология и ОКС Магистър – програми Детска и юношеска психология и Психологично консултиране:

- **Лекционни курсове**

ОКС Бакалавър – сп. Психология

Психология на личността, Диференциална психология, Психология на развитие на възрастните

ОКС Магистър – програми Детска и юношеска психология и

Психологично консултиране

Психологично консултиране и терапевтични подходи при подрастващи със зависимости

- **Семинарни курсове – практически ориентирани дисциплини**

Личен опит и базови умения за консултиране, Социално-психологически тренинг

- **Летен стаж**

Летен стаж 1 и летен стаж 2 за студенти от сп. Психология, втори и трети курс

Годишната аудиторна заетост на гл. ас. д-р Кр. Минева е **585 часа** (ОКС Бакалавър – 515 часа и ОКС Магистър – 70 часа). Тя надхвърля изисквания по нормативни документи минимум за обявяване на конкурс за „доцент“. Кандидатът има

разработени 6 електронни курса по направлението на конкурса в БСУ: *Психология на личността, Диференциална психология Психологично консултиране и терапевтични подходи при подрастващи със зависимости, Летен стаж 1 и летен стаж 2, Социално-психологически тренинг.*

Учебно-преподавателската дейност на кандидата за доцент заслужава висока оценка и тя се потвърждава от обема и от качеството на съдържанието на представените учебник и учебни помагала. Те са ориентирани към студенти и практикуващи специалисти от помагащите професии.

Учебникът „Траектории на развитие и лечение на зависимостите от психоактивни вещества», БСУ, ISBN 978-619-7126-53-2 е структуриран в четири глави и въведение. Първите три глави имат теоретичен характер и представят последователно: основните дефиниции и понятия в етиологията на разстройствата, породени от употребата на психоактивни вещества; възгледите за възникването и развитието на разстройствата, свързани с употребата на психоактивните вещества; типологии на зависимите от психоактивни вещества (обобщени са идеалните характеристики на типологичните класификации, които трябва да бъдат търсени при емпиричното извличане на нови типологизиращи променливи и типологии). Особено актуални и с голяма практическа стойност са представените в четвърта глава параметри на лечението на разстройствата, дължащи се на употребата на психоактивни вещества. Въведени са основните изисквания към рехабилитационните програми, които гарантират високата им успеваемост. Изведени са основните тенденции в развитието на терапевтичните подходи и интервенции за работа със зависими през последните години.

Наръчникът за работа в пробационните служби (БСУ, ISBN:978-954-9370-50-8), *Овластяване на гнева. Корекционна програма за обществено въздействие*, в който д-р Минева е съавтор също има практическа ориентация. В него е включена методика за ефективна и практически приложима корекционна програма за обществено въздействие с цел промяна на нагласите, ценностите и поведението на лица с агресивно поведение с мярка пробация, които имат трайно изграден стил на агресивно поведение, провокирано от преживяване на гняв.

Тяхното проучване дава основание да бъдат направени следните изводи:

- учебната литература по съдържание съответства на научната специалност на конкурса за „доцент”;

- един от учебниците е самостоятелен, две учебни помагала са в съавторство;
- съдържанието на учебната литература се отличава с актуалност, прилагане на съвременни диагностични психологични инструменти, логично структуриране, научен и в същото време достъпен за студентите стил на изложение;
- учебната литература се отличава с практическа и приложна значимост, защото предлага вече апробирани работещи корекционни програми за хора, страдащи от личностни разстройства.

Гл. ас. д-р Минева е била научен ръководител на 11 дипломанти от магистърски програми по Детска и юношеска психология и Социално консултиране и психология, които са разработвали дипломни работи през периода 2015-2017 г.. Дипломните работи са успешно защитени. През същия период (2015-2017г.) гл. ас. д-р Кр. Минева подпомага научното развитие и израстване на студенти от сп. Психология чрез консултиране на техни доклади за участие в национални студентски конференции.

Студентите, на които преподава гл. ас. д-р Кр. Минева оценяват високо нейните преподавателски умения, възможностите за непосредствено общуване с нея не само по време на учебните часове, нейната отзивчивост и толерантност в личностен план (представената оценка от отдел Качество на БСУ за преподавателската дейност на гл. ас. д-р Кр. Минева за последните три години е отлична).

Кандидатът е представил справка за две цитирания, което е показател за успешно навлизане и утвърждаване в научната общност.

6. Препоръки и бележки

Личните ми впечатления от анализа на изследователската, преподавателската и експертната дейност на кандидата потвърждават нейните качества като изследовател, експерт и учен. Това ми дава основание да отправя и препоръки към нея - да осъществи адаптирането на инструментариума за изследване на личностната характеристика „автономност” за българска популация, така че да се прилага в практическата консултанска дейност на психолозите. Нейното последващо професионално развитие може да се свърже и с научното ръководство на докторанти от професионално направление Психология.

Заклучение

Рецензията е изготвена на основание на ЗРАСРБ, Правилника на МС за неговото приложение, Правилник за развитието на академичния състав в БСУ.

Кандидатът за доцент Красимира Христова Минева е доктор по психология и главен асистент в БСУ. Нейното професионално и академично развитие е изцяло в областта на обявения конкурс. Научната ѝ продукция е достатъчна по обем и има актуална съдържателна насоченост, обогатява теорията и практиката в сферата на психологията на личността. Активната ѝ учебна и преподавателска дейност напълно удовлетворява изискванията на конкурса за заемане на академичната длъжност „доцент“.

На основание на това заключение предлагам на научното жури да присъди на гл. ас. д-р Красимира Минева академичната длъжност „доцент“, съобразно изискванията на ЗРАСРБ за нуждите на БСУ.

24.01.2018 г.

Рецензент: доц. д-р Йонка Балтаджиева